

Mediterrane planten in Nederland

Inleiding

Zoals de naam al zegt komen deze planten voor in de landen rond de Middellandse Zee. Denk aan landen als Griekenland, Spanje en de Spaanse eilanden, Italië, Zuid Frankrijk en Israël.

Enkele voorbeelden als *Cistus*, olijf, *Phlomis*, *Salvia* (bijvoorbeeld *Salvia discolor*), bremsoorten, *Magnolia grandiflora*, *Quercus ilex*, *Agaves*, mimosa, *Butia* en *Clematis armandii* voelen er zich thuis, groeien en bloeien weelderig zonder enig probleem.

Sommige planten herkent u als planten die het hier ook wel doen. Met andere heeft u geen eer kunnen behalen: ze gingen dood.

Toch worden veel mediterrane planten ons in boeken aangeraden als gemakkelijke planten. Hoe zit dat dan? Veel van deze boeken zijn vertaald vanuit het Engels. De schrijvers verhalen van mediterrane planten die in hun tuinen groeien en bloeien dat het zijn weerga niet kent.

Klopt! In Groot-Brittannië, een land dat toch ver van de Middellandse Zee ligt, zien we dat bovenstaande planten het vaak net zo goed doen als in de gebieden van hun oorsprong. Hoe kan dat dan? Het regent er toch ook en het kan er net zo koud zijn als hier. Groot-Brittannië is aan zuid- west- en noordwestkant omgeven door de warme Golfstroom, die zo'n sterke invloed heeft dat het kwik er zelden onder de -5 graden Celsius komt. Vandaar dat in grote delen van Engeland veel mediterrane planten voorkomen die het bij ons niet doen. Bovendien, en dat is heel belangrijk, maakt men bij de toepassing van 'gebiedsvreemde' aanplant handig gebruik van het geaccidenteerde terrein. Men kan daarmee immers een speciaal microklimaat scheppen.

Nederland heeft een overgangsklimaat naar een veel kouder landklimaat.

Zoekend naar de oorzaken valt op dat het probleem niet vaak in de grondsoort, zuurgraad, of de voeding zit, daar deze planten ook in de landen die de Middellandse Zee omringen op verschillende grondsoorten voorkomen.

Het breekpunt bij deze planten is de standplaats en de wintertemperatuur, bij ons vaak in combinatie met 'de natte voeten'.

Standplaats in Nederland

In het algemeen komt het er op neer, dat veel mediterrane planten beter gedijen in het zuiden en westen van ons land dan in het oosten en noorden.

Veel van deze planten houden van zon en warmte, dus lijkt een plaats voor een zuidmuur voor de hand liggend.

De planten lopen op deze plaats in het voorjaar al vroeg uit, maar als late nachtvorst optreedt, worden door de zonnewarmte de jonge scheuten ontdooid, met als gevolg het afsterven van de plant. Het is beter deze gevoelige planten, die bovendien bijna allemaal wintergroen zijn, voor een westmuur te planten. In het voorjaar bereikt de zon de planten dan pas later op de dag, wanneer de zon niet meer zo hoog staat. De planten zijn op dat tijdstip van de dag al geleidelijk 'ontdooit' en de zon is niet meer schadelijk.

Antivries

In de winter bevatten de cellen van 'onze' winterharde planten een hoog suikergehalte. Deze hoge concentratie zorgt ervoor dat planten niet kunnen bevriezen, of liever dat het vriespunt van de celinhoud wordt verlaagd. Het hoge suikergehalte werkt als een soort antivries. Half winterharde planten kunnen maar beperkt het suikergehalte in de cellen verhogen en tropische planten kennen al helemaal geen vorst. De laatste hebben nooit de erfelijke informatie ontwikkeld om zich tegen vorst te beschermen. De celinhoud van halfwinterharde planten en tropische planten bevriest dus onder bepaalde temperaturen. Er vormen zich dan ijskristallen in de cellen en deze gaan kapot.

Het valt ook op dat de meeste mediterrane planten wintergroen zijn. Dat is ook logisch, want bescherming tegen vorst d.m.v. terugtrekken van sappen (celvocht hooggeconcentreerd) in stam, stengels, wortels en knollen als middel (gedragslijn) tegen vorst, is bij mediterrane, subtropische en tropische planten in hun natuurlijke omgeving, niet nodig.

Standplaats in de tuin

De meeste halfwinterharde planten lijken ongeveer -10 graden Celsius te kunnen overleven. Maar de exacte standplaats is natuurlijk ook belangrijk.

Neem als voorbeeld een *Cistus* (in het Engels ook wel Sun Roses genoemd) of een rozemarijn. Ze groeien graag op stenige, droge grond en houden van warmte. Een plaats op een natte veengrond, weliswaar in de zon, zullen ze in de zomer nog wel overleven, maar als de winter aanbreekt, breken de natte voeten in combinatie met de koude ze toch op.

Een *Camellia* is een wintergroene bosplant. Die kan geen water opnemen uit bevroren grond. En met oostenwind droogt het blad uit en hij wil dan graag de watervoorraad aanvullen! Als de *Camellia* dan ook nog in de volle winterzon staat, geeft hij het op en legt hij het loodje.

Plant een *Camellia* daarom liever op een schaduwplaats.

Als voorbeeld nog de *Laurus nobilis*, de echte laurier. Deze groenblijvende stuik kweken we vaak in pot, in een geschoren vorm. Hij gedijt zowel in de zon als halfschaduw goed en kan wel tegen een nachtvorst. Vorst tot -10 graden is in zijn natuurlijke omgeving geen probleem. Het is echter wel problematisch dat de plant in de winter bij ons ook nog eens in de pot staat. In de pot zijn de wortels veel gevoeliger voor vorst, d.w.z. de vorst heeft er veel meer vat op dan wanneer hij in de volle grond zou staan.

Ingraven op een beschutte plaats: beschut tegen oostenwind en oosten- en zuiden-zon is dan de remedie of liever, het advies.

Planten met grote bladeren als bananen, ook in combinatie met gedeelde bladeren als de diverse palmen, houden er niet van op de wind te staan, maar zij houden wel van zon. Steeds weer moet u oppassen voor de oostenwind in het vroege voorjaar. De bladranden lopen dan gevaar beschadigd te worden.

Net zoals bij alle hier voorkomende planten stellen de half winterharde gewassen hun eigen eisen. De geheel ingeburgerde lavendel groeit bijvoorbeeld op stenige grond en lijkt in Nederland in het groeiseizoen alles goed te vinden als hij maar niet op zure grond hoeft te soppen in het nat.

Bescherming tegen winterschade

De schade tegen vorst kan op verschillende manieren worden voorkomen.

U kunt de planten inpakken in een heuvel van droge bladeren, takken en eventueel stro. De heuvel is breed van onder en mag geleidelijk naar boven toe smal uitlopen. Het geheel kan worden bijeengehouden met planttouw (indien takken worden gebruikt, deze in de grond steken en vormen tot een wigwam) of plastic. De grond straalt warmte uit en houdt de puntheuvel of tent vorstvrij. Zodra de vorst voorbij is altijd alle plastic verwijderen.

Van planten als banaan en *Trachycarpus* en andere stamvormende palmen kunt u ook de stam inpakken met stro en rietmatten. De stam blijft zo behouden in de winter en wat hoogte voor het nieuwe groeiseizoen is weer gewonnen.

Geef de toppen van palmen en half winterharde varens als *Dicksonia antarctica* een afdakje tegen de regen; dan rot het groepspunt niet weg.

Plant op natte gronden met een hoge grondwaterstand de planten op een terpje. Duidelijk dat droge zandgrond beter is voor de overwintering van mediterrane planten. Strooi bij planting grind rond de voet of leg onder in het plantgat een laag puin.

Wintergroene planten kunnen uit bevroren grond geen water opnemen. Voorkom dat ze water willen opnemen. Zorg dat de planten niet pal op de oostenwind staan of op het zuiden in de winterzon. U kunt de plant afdekken en inpakken zoals hierboven omschreven of verdamping tegengaan door de volgende maatregel te nemen: bescherm (verkeerd geplaatste) wintergroene planten tegen zon en wind met schaduwgaas.

Mediterrane planten

Opvallend is dat de meeste van deze mediterrane planten geen Nederlandse namen hebben. Dat is eigenlijk ook wel logisch: zij zijn hier immers nog geen alledaagse verschijning.

Photinia x fraseri: een al wat ingeburgerde plant met witte bloemen en rood uitlopend blad.

Photinia x fraseri 'Red Robin' is zo mogelijk nog roder.

Viburnum tinus: al langer bekend met witte bloemen in de winter.

Cytisus battandieri: ananasbrem waarvan de gele bloemen, die lijken op korte lupinebloemen, ruiken naar ananas.

Hij heeft mooi grijs, samengesteld blad. Geef hem vooral de beschutting van een warme muur met bescherming tegen 'ontdooi'zon.

Tracheliospermum jasminoides is een wintergroene klimmer met heerlijk geurende witte bloemen in de zomer.

Fremontodenron californicum is een klimmer met opvallende gele bloemen en drielobbig blad.

Als vroege bloeier (wit) is de wintergroene *Clematis armandii* prima geschikt. U moet dan denken aan de maand februari. De *Clematis armandii* 'Apple Blossom' heeft prachtige lichtroze trossen in de knop, die zich openen tot witte bloemen.

Ook de al eerder genoemde *Cistus* handhaaft zich tot nog toe uitstekend in Nederland. Van oorsprong voorkomend op een rotsachtige, wat kalkachtige bodem, schuwt hij een wat zure en vochtige bodem niet. Hij blijkt in de praktijk ook in Nederland goed te groeien en gemakkelijk, niet nat, te overleven. Ze worden in Nederland in potgrond met een neutrale pH opgekweekt. Ze hebben alle frêle, grote bloembladen met in het hart van de bloem vaak donkere rood/zwarte vlekken.

Veel soorten hebben al hun sporen verdiend, waaronder de *Cistus x pulverulentus*, een compacte vorm, 60 x 60 cm met grijs blad en kersroze bloemen.

Cistus aquilari 'Maculatus' van ongeveer 1,5m hoog met witte bloembladen en donderrode vlekken in het hart.

Cistus x purpureus wordt ongeveer 1 meter hoog en heeft rozerode bloemen met chocoladekleurige vlekken.

De echte jasmijn maakt ook furore: de *Jasminum officinale*. Het is een klimplant met, voor de hand liggend, naar jasmijn geurende bloemen.

Als laatste voorbeeld de *Magnolia grandiflora*, een wintergroene beverboom, met schitterende, tot 25 cm grote en ook nog eens geurende bloemen. Plant hem tegen een grote muur, want deze plant heeft veel ruimte nodig.

Verder lezen?

Meer informatie over mediterrane planten kunt u o.a. vinden in:

Puur Midderraan tuinieren, van plantenkweker Roger Bastin.

Kosmos-Z&K Uitgevers.

Utrecht, 2006.

ISBN 10-90-215-8461-1.

Tekst: Fieke Hoogvelt